

Vergaderjaar 2025–2026

29 538

Zorg en maatschappelijke ondersteuning

Nr. 372

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 26 november 2025

Uw Kamer is de afgelopen jaren op verschillende momenten geïnformeerd over het Houdbaarheidsonderzoek Wmo 2015.¹ Met dit onderzoekstraject, onder begeleiding en voorzitterschap van een onafhankelijke voorzitter, hebben Rijk en gemeenten een gezamenlijk beeld proberen neer te zetten van hoe de Wmo 2015 zich heeft ontwikkeld en wat nodig is voor een toekomstbestendige Wmo.

In het kader van dit onderzoekstraject zijn deelonderzoeken en deelproducten telkens met uw Kamer gedeeld.² Een laatste deelproduct, te weten «*Aanknopingspunten versterking uitvoering Wmo – Bevindingen Wmo dialogen*» is als bijlage bij deze brief gevoegd. Bij de aanbidding van eerdere deelproducten is telkens aangegeven dat op basis van een enkel deelproduct geen vroegtijdige conclusies kunnen worden getrokken. Op basis van een samenhangende analyse van alle deelproducten is dat wel mogelijk: In de eindrapportage van het Houdbaarheidsonderzoek Wmo 2015: «*Tijd voor stevige keuzes: De houdbaarheid van de Wmo 2015 in een geïndividualiseerde en vergrijzende samenleving*» is een totale analyse gemaakt van de bevindingen uit de deelonderzoeken en worden aanbevelingen gedaan ten behoeve van de houdbaarheid van de Wmo 2015. Met deze brief bied ik uw Kamer het eindrapport aan, tezamen met een visual, een beeldende samenvatting van de eindrapportage.

In de eindrapportage wordt geconstateerd dat de Wmo 2015 en de houdbaarheid van de Wmo 2015 buitengewoon sterk beïnvloed worden

¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2021–2022, 29 538, nr. 332, Tweede Kamer, vergaderjaar 2022–2023, 29 538, nr. 350, Tweede Kamer, vergaderjaar 2023–2024, 29 538, nr. 357, Tweede Kamer, vergaderjaar 2023–2024, 29 538, nr. 362, Tweede Kamer, vergaderjaar 2024–2025, 29 538, nr. 369.

² Historische analyse Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 | Rapport | Rijksoverheid.nl, Kamerbrief over houdbaarheidsonderzoek Wmo 2015: deelproduct A2 | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl, Kamerbrief over houdbaarheidsonderzoek Wmo 2015 en aanbieden analyses | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl

en onder druk worden gezet door ontwikkelingen buiten de invloeds- en werkingssfeer van de maatschappelijke ondersteuning zelf waar gemeenten slechts gedeeltelijk grip op hebben. Ook wordt geconstateerd dat een duidelijke richting (voor de toekomst) gemist wordt: waar is de Wmo 2015 van en voor wie is de wet bedoeld?

Wat zou de reikwijdte van de Wmo 2015 moeten zijn? Op onderdelen meer afgebakend? Of wordt de wet juist ook een nadrukkelijke stelselondersteunende rol toebedacht, met een breed vangnet waar andere zorgwetten en andere domeinen dan de zorg soms tekortschieten?

De onafhankelijk voorzitter van het Houdbaarheidsonderzoek constateert dat bovenstaande vragen voorzien zouden moeten worden van een duidelijk antwoord en daaropvolgend inhoudelijke keuzes gemaakt moeten worden. Als deze keuzes niet worden gemaakt komt de beschikbaarheid en toegankelijkheid van maatschappelijke ondersteuning steeds meer onder druk te staan en kunnen gemeenten in de nabije toekomst onvoldoende zorg dragen voor de ondersteuning van (de meest) kwetsbare mensen in de samenleving. Het is vanzelfsprekend aan de lokale (gemeentelijke) en landelijke politiek en in deze fase des te meer, aan uw Kamer, de formerende partijen, als ook de gemeentebesturen, gegeven de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2026, om de keuzes te maken. Het past mij als demissionair Staatssecretaris daarom niet om deze eindrapportage te voorzien van een uitgebreide beleidsmatige duiding, maar de boodschap mag niet aan duidelijkheid ontbreken: als we een bijdrage willen leveren aan de houdbaarheid van maatschappelijke ondersteuning en deze voor de toekomst beschikbaar en toegankelijk willen houden, dan moet er wel iets gebeuren. De aanbevelingen uit het rapport laten zich kort als volgt samenvatten:

Bepaal de plek van de Wmo 2015 binnen en buiten het sociale en zorgstelsel:

- Organiseer meer samenhang in het sociaal- en zorgdomein en voorkom fragmentatie in de lokale en regionale toegang; maak tegelijk een heldere afbakening tussen zorgwetten en wetten in het sociaal domein, die voor mensen transparant maakt waar, hoe en welke ondersteuning zij kunnen krijgen.
- Geef rekenschap aan de langjarige ondersteuningsbehoefte van mensen met een levenslange en levensbrede beperking.

Zelf- en samenredzaamheid wordt in belangrijke mate bepaald buiten de zorg:

- Zorg voor een afdoende aanbod aan geschikte huisvesting voor ouderen, mensen met een beperking en dakloze mensen die ook een prettige fysieke en sociale context biedt.
- Bewaak de bestaanszekerheid van alle inwoners en prioriteer de ondersteuning op verschillende leefdomeinen waar de impact op bestaanszekerheid het grootst is. Dit kan voor verschillende doelgroepen anders zijn.

Verminder voor gemeenten de druk op maatwerkvoorzieningen en versterk tegelijkertijd de sociale basis en collectieve ondersteuning:

- Geef ruimte aan gemeenten om prioriteit te geven aan de mensen die de ondersteuning het hardste nodig hebben, maar richt de ondersteuning ook in op een maximale (herwonnen) zelfredzaamheid en communiceer dat mensen zichzelf kunnen en moeten voorbereiden op de beperkingen van «de oude dag».
- Stimuleer maximaal het aanbod van mantelzorg, verleid actieve AOW-ers tot het verlenen van (informele) zorg, en ondersteun in de uitvoering een gezonde en fijne werkplek voor zorgverleners.

- Financiële redzaamheid is ook onderdeel van zelfredzaamheid. Inkomens- en vermogensafhankelijke eigen bijdragen passen daarbij. Minimaliseer de diversiteit van de hoogte en vormgeving van eigen bijdragen in de verschillende zorgdomeinen (laat deze logisch op elkaar aansluiten).
- Zorg voor een duidelijke beleidsagenda en voldoende middelen voor een gezonde sociale basis (met ook aandacht voor effectiviteit). Leer als professionals en overheid actief en meer van de burger en van elkaar wat werkt in de praktijk.
- Probeer waar mogelijk de ondersteuning collectief aan te bieden in plaats van individueel. Zet hierbij in op een verdere professionalisering van het sociaal werk, dat een ankerpunt vormt in het collectiviseren en wijkgericht- en opbouwwerk.

In het eindrapport van het Houdbaarheidsonderzoek Wmo 2015 wordt geconstateerd dat een aantal randvoorwaarden niet op orde is. Om de Wmo 2015 beter te laten functioneren, de interbestuurlijke verhoudingen te verstevigen en in gezamenlijkheid te kunnen sturen op de houdbaarheid is een aantal aanpassingen noodzakelijk. Daarvoor is in ieder geval het volgende nodig:

- Organiseer voor enkele onderdelen van de individuele ondersteuning – in gezamenlijkheid – landelijke kaders en standaarden. Dit vermindert de kans op disfunctionele of onbegrepen diversiteit die het maatschappelijk draagvlak ondergraaft; maak daarmee de uitvoering op onderdelen eenduidiger.
- Versterk de datakwaliteit in de volle breedte van de ondersteuning. Zorg hier voor een expliciete wettelijke verankering. Gemeenten en Rijk moeten in een nieuwe, verstevigde, verhouding met elkaar gaan samenwerken op basis van betrouwbare data, naast elkaar in plaats van tegenover elkaar. Rijk en gemeenten moeten ook hun verantwoordelijkheidsverdeling op onderdelen herijken.
- Besteed in het hele zorgstelsel meer aandacht aan het functioneren van de markt van het zorgaanbod en de rol die zorgaanbieders spelen.

Het Houdbaarheidsonderzoek Wmo 2015 levert belangrijke informatie op, die mijns inziens, ook gewogen zou moeten worden in de gesprekken van de formerende partijen. Daarbij is het belangrijk aan te geven dat de eindrapportage géén wensenlijstje van het Rijk of gemeenten bevat. Het gaat juist om de samenhang van politieke keuzes en maatregelen, het verbeteren van de balans in taken, verantwoordelijkheden, sturingsmogelijkheden en middelen en daarmee tevens de samenhang met een passend bestuurlijk en financieel arrangement. Ik hoop dat uw Kamer en de formerende partijen hun voordeel doen met de bevindingen uit dit Houdbaarheidsonderzoek Wmo 2015.

Mocht uw Kamer behoefte hebben aan een meer uitgebreide en technische toelichting op deze rapportage, dan zijn de onafhankelijk voorzitter en het ambtelijke secretariaat van harte bereid hierin te voorzien bij een technische briefing.

De Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
N.J.F. Pouw-Verweij